

TÓTH ÁGNES VERONIKA

Klisék és kreativitás

■ CIRKUS CIRKÖR: 99% UNKNOWN ■

A Svédületes! fesztivál keretében látogatott ismét Magyarországra a svéd kortárs cirkusz legendás társulata, a hazánkban is komoly népszerűséggel bíró Cirkus Cirkör. A csoport 1995-ben alakult, és közel egy évtizedes működése alatt nem csupán világhírré tett szert, hanem két iskolát is létrehozott, a tavalyi Őszi Fesztiválra meghívott Cirkuspiloternát és a The Circus Highschoolt. A társulat nevéhez fűződik a Cirkusringana hálózat megalapítása is, mely összefogja és segíti a skandináv újcirkusz-társulatokat.

A Cirkus Cirkör technikailag a hagyományos artista-, légtornász- és zsonglór-elemekre épít, de előadásai inkább monumentális színházi, táncszínházi show-ra emlékeztetnek. A színházi jelleg inkább csak máz a tradicionális – produkciót produkcióra halmozó – cirkuszi látványosság. Így volt ez már a Cirkuspiloterna *Miss Lycard* című előadásában, és kissé rejtettebb módon a jelenség megismétlődött a Cirkus Cirkör legfrissebb, 99% *unknown* című előadásában is.

Az est felépítése igen egyszerű: a hagyományos cirkuszi számok egymás után so-

rakoznak, az egyes műsorszámok között lelkesen morajlik a taps, a produkcókat csupán a tematikai hasonlóság csirizeli össze. A darabot egy svéd fotós képei inspirálták, melyeket az emberi test belsejéről készített, a központi motívum tehát az emberi test, melynek feltérképezéséhez az alkotók a mostanában oly divatos tudományos szempontból igyekeztek közelíteni a stockholmi Karilinska Intézet kutatóinak segítségével. A darab címe is innen származik: minél többet tudtak meg a testről a társulat tagjai, annál több nyitott kérdésre leltek.

A hagyományos szereposztás szerint a vicces konferanszié (azaz bohóc) vezet minket át az estén. A darabot élőzene kíséri, az igazán kiváló zenészek pedig éppúgy a show részei, mint a többiek. A díszlet igen szimbolikus: két hatalmas, DNS-t idéző fémspirál áll a színpad két oldalán, köztük pedig két felfüggesztett vetítovásznon futnak az aktuális problémával felelő képsorok (például hímvasejtek, vörösvérsejtek, sejtosztódás stb.).

A kulcsmondatokat a konferanszié mondja ki a darab legelején: „Az élet csodálatos. Az emberi test csodálatos.” Mindez egy csontváz társaságában hangzik el, s ez morbidá

A Cirkus Cirkör a Trafóban

változtatja a kijelentést, érzékeltetve, hogy bármilyen csodálatos, nagyon is mulandó. A csetlő-botló figura bohóckodik egy kört a megtermékenyüléssel kapcsolatban, majd rátér a DNS rejtélyes szerkezetére, végül addig molesztálja a csontvázat, míg az szét nem esik. Ez a kissé modoros alak rendszeresen felbukkan a darabban, többnyire azért, hogy kizökkentsen minket az adott produkció atmoszférájából, és visszatérjen az előadás elején felvetett problémákhoz, vagyis ahhoz a kérdéshez, hogy szinte semmit nem tudunk a testünkről.

A testtel kapcsolatos kutatás mintha elsősorban a kreativitást és a humorérzéklet ébresztette volna fel az alkotókban, de kétlem, hogy egy fikarcnyival is többet megtudnánk az emberi testről annak köszönhetően, hogy egyes részeit antropomorfizálva látjuk viszont. Humoros persze a multipont-reklámra emlékeztető piros lufifejű vagy -fenekű figurák (alias: vörösversejtek) felbukkanása, de a testtel kapcsolatos kutatások mintha kimerültek volna szellemes jelmez- és díszletötletekben. Nagyon ritkán fordult elő, hogy az előadás alkotói, Tilde Bjöfors és Kasja Giertz egy-egy problémafelvetésre a mozgásban kerestek volna választ. De jöjjön inkább egy pozitív példa: a sejtosztódásról látunk képsorokat, miközben a függöny mögül kikapcsoló konferanszié mellett duplázódnak a vígyorgó fejek, és sorra kibukkannak a többiek. Az is érdekes ötlet, amikor egy fekete dobogóra (melyen körberajzolt test körvonala látszik) egy mérleghintáról elrugaszkodva sorra levegőbe röpülnek az extravagáns résztvevők: a kék hajú kis balerina, a narancsszínű tengerészruhás férfi, a zöld stólas fickó sorra felugrál a hintára, és ráesik a körberajzolt testre, majd felpattan. Önreflexív játék ez a véletlennel és a halálos kockázattal.

Messzire vezet az a rövid kis jelenet is, melyben egy jéghideg szőkeség bonyolult egyensúlygyakorlatai közben hirtelen szellentéssorozatot bocsát ki magából, melyet később bőföggéssel kontráz. Mary Douglas kulturális antropológus nevéhez fűződik a testtel kapcsolatos kötelező társadalmi előírások, úgynevezett „tisztasági szabályok” felismerése: azt állítja, hogy a társadalom mindig szigorúan fegyelmezi a testet, „sterillé” alakítja, és ennek része az is, hogy bünteti bizonyos testhangok kibocsátását. Ez a merész kis jelenet éppen ezt a jelenséget mutatja be kristálytiszán, és mellékesen a színpadi tökéletesség kényszerét is megkérdőjelezi. A test, a hiperfegyelmezett, a mindentudó, a virtuóz test viszsza-vág. Tetszett a darab zárójelenetének egyik képe is, melynek során a szereplők feltépik a balettszőnyeget, alóla pedig kilátszik a nyers hús, az izmok, véretek szövete.

Bár a Cirkus Cirkör előadása kifejezetten szórakoztató, egy kis hiányérzetem azért van: a jelenetekre hulló szerkezetet a megszokott cirkuszi előadásokat idézi még akkor is, ha az egy időben zajló történések között (például zene, videovetítés, légtornászmutatvány) természetesen van koherencia, az egyes elemek befolyásolják, értelmezik egymást. Számomra a svéd társulat radikalizmusa inkább csak látszólagos: igaz, hogy élvezetes, látványos estének vagyunk részesei, de az igazi tapsvihar rendre mégis a legveszélyesebb mutatványoknak szól. Visszaköszön az a tipikus cirkuszi tapasztalat, hogy minden percben fellélegzünk, mert valaki megint megúsza a zuhanást, de a félelem és a megkönnyebbülés nem egyenlő a művészi élménnyel, jóval egyszerűbb és zsigeribb annál.

Komoly erénye viszont a társulatnak, hogy a cirkuszhoz való viszonya egyszerre professzionális és ironikus. A Cirkör megmutatja, mire lehet rávenni sokéves tanulóssal a testet, és azt is, hogy mire nem: technikailag a tökéletességre törekszik, de közben megengedi magának, hogy esetenként idézőjelbe tegye ezt a tökéletességet.

Szeretnénk Önt is olvasóink táborában üdvözölni, egy viszonylag szűk, ám rangos szellemi kör tagjai között. Szerzőink, akikkel a lap olvasása révén megismerkedhet, a kortárs irodalom, publicisztika és grafika élvonalbeli képviselői.

Pénteken keresse az újságárusoknál, vagy fizessen elő az ÉS-re!

Előfizetési díj egy évre: 11 300 Ft, fél évre: 6300 Ft, negyedévre: 3366 Ft

Megrendelem az ÉS-tpld.-ban

.....időtartamra.

Kérem, küldjenek részemre előfizetési csekket.

Név:.....

Cím:.....

A megrendelőszelvényt kitöltve küldje vissza címünkre: 1089 Budapest, Rezső tér 15.
Tel.: 303-9211, Fax: 303-9241

